

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Сарновська Н.І., Нипадимка А.С.

Київський національний університет культури і мистецтв

У статті розглянуто основні теоретичні питання іншомовної комунікативної компетентності, її структур. Розглянуто засоби інноваційних технологій. Здійснено аналіз застосування засобів інноваційних технологій у формуванні іншомовної комунікативної компетентності.

Ключові слова: компетентність, іншомовна компетентність, компетентнісний підхід, компетенція, інноваційні технології, засоби інноваційних технологій.

Постановка проблеми. Інтенсивний розвиток інформаційного суспільства висуває на перший план потреби особистості у володінні цілим рядом компетентностей, зокрема особистісної, соціальної, комунікативної та інших. Структурні перебудови у сфері організації інформаційного потоку призводять до зростання необхідності контролю за динамічними змінами, з якими повсякчас зустрічається суб'єкт соціально-комунікативної діяльності, а також активного оперативного реагування на ці зміни. Власне, у цьому і криється зміст іншомовної та комунікативної компетентностей особистості загалом. Іншомовна комунікативна компетентність при цьому виражає необхідність соціально-комунікативної взаємодії у полікультурному просторі, а тому стає предметом уваги фахівців.

В системі української освіти останнім часом відбуваються значні зміни, які суттєво впливають й на навчання іноземним мовам. В умовах євроінтеграції, інтенсифікації розвитку міжнародного співробітництва та поглиблення міжнародних зв'язків іншомовна підготовка студентів є однією із важливих складових сучасної системи освіти. Метою навчання іноземним мовам у вищих навчальних закладах є оволодіння мовою як засобом комунікації та набуття професійно спрямованої іншомовної компетентності для успішного виконання майбутньої професійної діяльності. Ефективність професійної освіти майбутнього фахівця, частиною якої є володіння іноземною мовою, визначається прийнятою освітньою концепцією та моделлю підготовки фахівця, що будується на її основі. На перше місце стає компетентнісний підхід, в якому головним є результат навчання. Появу компетентнісного підходу до освіти (Н. Ромський, Р. Уайт, Д. Равен, А. Байденко, В. Хуторський) було зумовлено створенням єдиного європейського освітнього простору. Компетентнісна модель, яка на відміну від традиційної ґрунтується не на знаннях, навичках і вміннях, а на компетенціях, має забезпечити більш високу мобільність майбутніх фахівців в умовах ринку праці. Соціально-економічні зміни, що відбуваються в українському суспільстві протягом останніх десятиріч зумовлюють необхідність широкого впровадження інноваційних особистісно-орієнтованих технологій, які базуються на принципах суб'єкт-суб'єктної взаємодії і здатні забезпечити достатній рівень сформованості професійних, комунікативних і соціальних вмінь і навичок людини, а саме її компетентності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Проблема формування іншомовних навичок у студентів немовних спеціальностей ВНЗ, завжди привертала увагу дослідників. Ще десятиліття тому оптимальною відповіддю на питання: «Чого навчати студентів на заняттях з іноземної мови?» – було читання та переклад загальнонаукової та фахової літератури. Однак з розвитком потреб суспільства змінювалися акценти практичного викладання іноземних мов у вищому немовному навчальному закладі, і загальною потребою стало формування іншомовної комунікативної компетентності (Т. Аванесова, А. Астадур'ян, Л. Борозенець, Н. Гавриленко, О. Григоренко, М. Євдокімова, В. Зикова, О. Іскандарова, Е. Комарова, Т. Кускова, Н. Кучеренко, Т. Лопатухіна, Т. Лучкіна, Ю. Маслова, Р. Мільруд, А. Самсонова, О. Фадейкіна, Л. Фішкова, Л. Халіяпіна, І. Цатурова, М. Шишло та ін.).

Соціально-економічна ситуація сьогодення розкриває перед майбутніми фахівцями нові можливості самореалізації, яка може здійснюватися не тільки через окремі випадки спілкування із зарубіжними колегами та партнерами, але й через здійснення професійної діяльності в умовах іноземного суспільства. У такому зв'язку необхідно спрямувати навчальну діяльність студентів на формування здібностей реалізації професійної діяльності та маніфестації її результатів засобами іноземної мови, тобто формування іншомовної комунікативної компетентності. Вагомий внесок у розвиток іншомовної комунікативної компетентності майбутнього фахівця був зроблений зарубіжними та вітчизняними науковцями Л. Біркун, Р. Джонсон, І. Зимня, Г. Китайгородська, С. Козак, Е. Пассов, В. Сафонова, Д. Хаймс та ін. Узагальнено-теоретичний аспект щодо поняття педагогічної технології розроблений сучасними педагогами: В. Безпалько, М. Кларінім, Б. Лихачовим, В. Монаховим, Г. Селевко та іншими. Проблему використання інноваційних методів розглядали такі вчені як О. Арламов, М. Бургін, В. Журавльов, В. Загвязинський, Н. Юсуфбекова та інші.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Проблема удосконалення форм і методів викладання іноземної мови, їх постійне оновлення, пристосування до нових умов життя останнім часом не виходить з розряду актуальних питань вищої освіти. Сучасна наука має певний досвід у розв'язанні подібних питань. Так на сьогодні вже існує значна кількість

праць, у яких розглядається сутність інновацій у викладанні мов у вищій школі. Зараз перед викладачем іноземної мови у ВНЗ постає проблема пошуку шляхів підвищення пізнавального інтересу студентів до вивчення мови, закріплення їхньої позитивної мотивації до навчання. Однією із можливостей вирішення цієї проблеми є пошук нових шляхів застосування у навчанні засобів інноваційних технологій.

Мета статті. Метою статті є розкрити зміст поняття та складові іншомовної компетентності й дослідити особливості використання інноваційних технологій у викладанні іноземної мови студентам, їх взаємодію з традиційними формами та методами викладання дисципліни.

Виклад основного матеріалу. Вивчення іноземної мови у є пріоритетним напрямком у сучасному світі. Заняття іноземної мови у ВНЗ спрямовані на досягнення якісного рівня володіння іноземною мовою, тобто на формування комунікативної компетентності. Знання іноземної мови є не лише показником обізнаності, а й необхідністю, яку диктує нам життя.

Згідно із Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти, комунікативні мовні компетенції є такими, що забезпечують людині можливість діяти, застосовуючи специфічні лінгвістичні засоби. Комунікативна мовленнєва компетенція складається з таких компонентів, як лінгвістичні компетенції, соціолінгвістичні компетенції та прагматичні компетенції, і реалізується у виконанні різних видів мовленнєвої діяльності (сприймання, продукція, інтеракція або медіація) [3].

Н. Копилова розглядає іншомовну комунікативну компетентність особистості з позиції різних підходів: щодо особистісного підходу іншомовна комунікативна компетентність є актуалізацією іншомовних компетенцій як базових навичок і передбачає готовність до прояву компетенцій, володіння знанням змісту компетенції, досвід демонстрації компетенції у різноманітних стандартних і нестандартних ситуаціях, відношення до змісту компетенції та об'єкту її застосування, емоційно-вольову регуляцію процесу і результату застосування компетенції; з позиції системно-структурного підходу іншомовна комунікативна компетентність є системою, до якої належать такі складові: комунікативні та пізнавальні здібності, пізнавальна активність, мотивація, креативність та готовність до іншомовного спілкування; щодо акмеологічного підходу іншомовна комунікативна компетентність є багаторівневою інтегральною особистісною якістю, яка дозволяє людині ставити та ефективно вирішувати задачі і проблеми різного рівня складності в області іноземної взаємодії. Майбутній фахівець, що досяг високого рівня сформованості іншомовної комунікативної компетентності здатен продуктивно діяти на засадах іншомовних компетенцій у різних, зокрема професійних ситуаціях [6].

Е. Бібікова визначає професійну компетентність як інтегративну якість особистості фахівця – системне явище, що охоплює знання, уміння, навички, професійно значущі властивості, що забезпечують ефективне виконання ним власних професійних обов'язків. Як інтегративне утворення, професійна компетент-

ність охоплює функціональний, мотиваційний, рефлексивний та комунікативний компоненти [2]. Важливим структурним компонентом професійної компетентності є комунікативна компетентність, яка є якісною характеристикою особистості фахівця та охоплює сукупність науково-теоретичних знань, практичних умінь і навичок у сфері здійснення професійної комунікації, досвід здійснення професійної взаємодії, стійку мотивацію професійного спілкування. За Е. Бібіковою, засобом формування професійної комунікативної компетентності є спілкування, однак у тому випадку, якщо воно здійснюється на діяльнісній, мотиваційній, ситуативно-обумовленій основі з використанням професійно зорієнтованого змісту як теми спілкування. Що стосується іншомовної комунікативної компетентності, то вона визначається як здатність та готовність суб'єкта професійної діяльності до здійснення професійного спілкування іноземною мовою. Вона передбачає сформованість комунікативних умінь у чотирьох основних видах мовленнєвої діяльності (мовлення, аудіювання, читання, письмо), наявність мовних знань (фонетичних, граматичних, лексичних) та навичок оперування ними. У структурі іншомовної комунікативної компетентності відокремлюють функціональний, рефлексивний та мотиваційний компоненти. Відповідно до загальної структури професійної компетентності, іншомовну комунікативну компетентність Е. Бібікова подає як системне утворення у єдності мотиваційного, функціонального та рефлексивного компонентів. Положення, викладені Е. Бібіковою, розвивають у своєму дослідженні О. Кравченко та С. Склярєва, розглядаючи проблеми формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх фахівців через поняття професійної компетентності фахівця з вищою освітою [5].

Викладання іноземної мови проходить за комунікативно спрямованою методикою, яка дозволяє осягти мову в режимі живого спілкування. В основі процесу полягає активна участь у діалогах, рольових іграх, читання текстів, застосування основних граматичних конструкцій, і обов'язковим є вивчення стандартних письмових граматичних та лексичних правил. Можна визначити безліч різновидів, але основним результатом у будь-якому разі буде володіння і розуміння мови. Щоб зробити цікавими традиційні заняття, підвищити ефективність навчального процесу і рівень знань учнів, доречно використовувати у навчанні інноваційні методи.

Вимоги часу до методик викладання іноземної мови націлюють викладача до нестандартного підходу у викладанні іноземної мови та використання інноваційних технологій навчання. Інноваційні навчальні технології мають потужні навчальні можливості. Вони сприяють розвитку творчих здібностей, креативності, та мають міцний інформаційний базис. Інноваційні педагогічні технології – поняття комплексне. Воно складається з інтерактивних, інформаційно-комунікаційних технологій та технологій проектного навчання. Термін «інновація» латинського походження і означає зміну, введення чогось нового. У педагогіці термін позначає нововведення, оновлення процесу навчання. Інноваційні техно-

логії містять такі підходи до викладання іноземних мов, як:

- інтерактивні методи викладання;
- використання технічних засобів навчання (комп'ютерних та мультимедійних засобів, мережі Internet).

Однією з нових вимог, що пред'являються до навчання іноземним мовам, є створення взаємодії на уроці, що прийнято називати в методичці інтерактивністю. Даний принцип не є новим, проте до цих пір не існує єдиного визначення даного підходу. Відповідно до відомого вченого Р.П. Мильруд, інтерактивність – це «об'єднання, координація та взаємодоповнення зусиль комунікативної мети та результату мовними засобами». Згідно з цим визначенням можна зробити висновок, що інтерактивний підхід у віртуальному просторі служить одним із засобів досягнення комунікативної мети заняття. Від принципу комунікативності він відрізняється наявністю істинного співробітництва, де основний наголос робиться на розвиток умінь спілкування і групової роботи, в той час як для комунікативного завдання це не є обов'язковою метою (адже одним з найпоширеніших видів комунікативного завдання є монолог). Провідними ознаками та інструментами інтерактивної педагогічної взаємодії є: полілог, діалог, міжсуб'єктні відносини, свобода вибору, створення ситуації успіху, позитивність і оптимістичність оцінювання, рефлексія та інше. Використання інтерактивних методів у педагогічному процесі спонукає викладача до постійної творчості, вдосконалення, зміни, професійного зростання, розвитку. Адже знайомлячись із тим або іншим інтерактивним методом, викладач визначає його педагогічні можливості, ідентифікує з особливостями студентів, приміряє до своєї індивідуальності. У процесі використання інноваційних технологій, як правило, застосовують рольові ігри, які розвивають пізнавальний інтерес, активізують розумову діяльність. Гра розвиває спостережливість, вчить робити висновки, порівнювати окремі факти. Під час гри студенти краще засвоюють матеріал, вчаться застосовувати набуті знання у нових ситуаціях. Рольова гра вимагає від студентів прийняття конкретних рішень у проблемній ситуації в межах ролі. За традицією рольові ігри поділяють на мікроетюди (беруть участь до 4 студентів) та макроетюди (від 5 студентів). Рольова гра складається з певної кількості завдань, в якій основна мета – прийти до згоди або знайти взаємодію з партнером. У рольових іграх обов'язково визначити соціально-рольові відносини між учасниками. Оволодівши

програмою створення презентацій Power Point, викладач сам стає режисером свого заняття. Проста у використанні, ця програма дозволяє педагогові створити анімаційний опорний конспект уроку, включити відео- і аудіофрагмент, продемонструвати в динаміці якесь явище, подію, що допоможе студентові легко засвоїти новий лексичний чи граматичний матеріал.

Розвиток освіти в наш дні органічно пов'язаний з підвищенням рівня його інформаційного потенціалу. Ця характерна риса багато в чому визначає як напрямки еволюції самої освіти так і майбутнє всього суспільства. Для найбільш успішного орієнтування в світовому інформаційному просторі необхідно оволодіння студентами інформаційною, а також комп'ютерно-інформаційною культурою, оскільки пріоритет в пошуку інформації все більше і більше надається Інтернету [4].

Висновки і пропозиції. Введення нового, зокрема в сталу систему навчання, завжди було і буде пов'язано з певним ризиком, який з одного боку дестабілізує педагогічну середу, та з другого боку визиває супротивну дію нововведенням [1]. Геополітичні, комунікаційні та технологічні зміни у суспільстві, наближають безпосередньо та опосередковано у процес спілкування велику кількість різних за фахом, віком та інтересами людей. Вимоги, що висуваються до освіченої людини сьогодення, спонукають науковців переглянути, внести зміни та удосконалити вимоги щодо рівня володіння іноземними мовами, запропонувати нові підходи до відбору змісту і організації матеріалу, розробити адекватні форми та види контролю. Використання інноваційних підходів у процесі вивчення іноземних мов займає своє певне місце серед інших нововведень, особливо в області розвитку культури мовлення (розвитку мовної, мовленнєвої, соціокультурної компетенції). Проблема удосконалення форм і методів викладання іноземних мов, їх постійне оновлення, пристосування до нових умов життя останнім часом не виходить з розряду актуальних питань вищої освіти. Сучасна наука має певний досвід у розв'язанні певних проблем. Так на сьогодні вже існує значна кількість праць, у яких розглядається сутність інновацій у викладанні мов у вищій школі. Зараз перед викладачем іноземної мови у ВНЗ постає проблема пошуку шляхів підвищення пізнавального інтересу студентів до вивчення мови, закріплення їхньої позитивної мотивації до навчання. Однією з можливостей вирішення цієї проблеми є використання інноваційних технологій у викладанні іноземної мови студентам, їх взаємодія з традиційними формами та методами викладання дисципліни.

Список літератури:

1. Андриенко А.С. Развитие иноязычной профессиональной коммуникативной компетентности студентов технического вуза : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. лед. наук : спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования» / А.С. Андриенко. – Ростов-на-Дону, 2007. – 26 с.
2. Библикова Э.В. Формирование основ иноязычной коммуникативной компетентности у будущих экологов: автореф. дис. на соискание уч. степени канд. пед. наук: спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования» / Э.В. Библикова. – Майкоп, 2006. – 29 с.
3. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / науковий редактор українського видання доктор пед. наук, проф. С.Ю. Ніколаєва. – К.: Ленвіт, 2003. – 273 с.
4. Изория Н.М. Формирования иноязычной компетентности будущих специалистов сферы туризма в вузах культуры и искусств : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. пед. наук : спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования» / Н.М. Изория. – М., 2008. – 24 с.

5. Кравченко Е.В., Склярова С.С. // Проблеми інженерно-педагогічної освіти = Проблемы инженерно-педагогического образования : збірник наук. пр.: вид. 1 раз на квартал / Укр. інж.-педакадемія. – Вид. з квітня 2001 року. – X. : УПА, 2008. – Вип. 20. – С. 56-61.
6. Копылова Н.В. Психолого-акмеологические закономерности и механизмы становления иноязычной коммуникативной компетентности будущих специалистов в неязыковых вузах: дис. д-ра психол. наук. М., 2005. – 634 с.
7. Насиханова А.З. Иноязычная Компетенция как компонент профессиональной подготовки специалиста в процессе обучения в вузе. Збірник Наукових праць (Педагогічні науки) БДПУ. – No 2., 2010. – С. 250-255.
8. Солодовникова Ю.Ю. Формирование иноязычной коммуникативной компетентности как условие совершенствования профессиональной подготовки специалиста социальной работы : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. пед. наук спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования» / Ю.Ю. Солодовникова. – Курск, 2009. – 28 с.
9. Тенищева В.Ф. Интегративно-контекстная модель формирования профессиональной компетенции : автореф. дис. на соискание уч. степени д. пед. наук : 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования» / В.Ф. Тенищева. – М., 2008. – 44 с.
10. Cooperative Language Learning: A Teacher's Resource Book / [Carolyn Kesser, editor]. – Prentice Hall Regents, 1992. – 257 p.
11. Johnson D. W. Joining Together: Group Theory and Group Skills / D. W. Johnson, R. T. Johnson. – Allyn & Bacon, 1997. – 290 p.

Сарновская Н.И., Ныпадымка А.С.

Киевский национальный университет культуры и искусств

ИННОВАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ КАК СРЕДСТВО ФОРМИРОВАНИЯ ИНОЯЗЫЧНОЙ КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ

Аннотация

В статье проанализированы основные теоретические вопросы иноязычной коммуникативной компетентности, её структура. Рассмотрены средства инновационных технологий. Выполнен анализ использования инновационных технологий в формировании иноязычной коммуникативной компетентности.

Ключевые слова: компетентность, иноязычная компетентность, коммуникативная компетентность, компетентностный подход, инновационные технологии, средства инновационных технологий.

Sarnovska N.I., Nypadymka A.S.

Kyiv National University of Culture and Arts

INNOVATIVE TECHNOLOGIES AS MEANS OF FOREIGN LANGUAGE COMMUNICATIVE COMPETENCE DEVELOPMENT OF FUTURE SPECIALISTS

Summary

The article reveals the approach to the use of innovative technologies in the formation of intercultural communicative competence identity. It is carried out a comprehensive analysis of the phenomenon of innovative technologies and educational technologies, educational opportunities for its applications, and the role of innovative technologies means in the development of foreign language communicative competence.

Keywords: competence, foreign language competence, communicative competence, innovative technologies, innovative technology means.